

**ЗВІТ
ПРО ПРОВЕДЕННЯ
XXIII МІЖНАРОДНОГО СЛАВІСТИЧНОГО КОЛОКВІУМУ
(Львів, 21–22 травня 2015 р.)**

XXIII Міжнародний славістичний колоквіум викликав чимале зацікавлення наукової громадськості. Надійшло понад 90 заявок на участь у ньому, з яких 88 було прийнято та включено до програми названого заходу. Втім, взяти участь у ньому змогла значно менша кількість учасників – 59. Серед них 38 – львів'яни, 11 – представники інших міст України (Києва, Одеси, Запоріжжя, Черкас, Хмельницька, Вінниці, Івано-Франківська, Тернополя, Ужгорода, Дрогобича та Нововолинська), а також 10 гостей з Польщі – 4, Словенії –2, Сербії –1, Болгарії –1, Угорщини –1 та Росії – 1.

Колоквіум відкрив вступним словом декан історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка **Роман Шуст**, який відзначив велику науково-організаційну роботу вчених-славістів, що об'єднались навколо Інституту славістики нашого університету. З привітанням до учасників колоквіуму звернувся також в.о. декана філологічного факультету Франкового вузу **Василь Будний**, який побажав науковцям плідної роботи та творчих звершень.

Робота колоквіуму традиційно розпочалася пленарним засіданням, на якому було заслухано й обговорено чотири доповіді. **Вікторія Любащенко** (Львів) розкрила впливи польської реформаційної думки на політичну культуру України, звернувшись до ідейно-політичної спадщини соцініян, зокрема трактату “Братерська декларація”, написаного в середині XVII ст. соцініянами Самуелем Пржипковським і Юрієм Немиричем. Широку панорамну картину формування та розвитку слов'янської ментальності, ідеології й етнокультурної ідентичності в Галичині в XIX–XX ст. представив **Роман Голик** (Львів). Дослідник розкрив маловідомі аспекти етнонаціональної, культурної та релігійної ідентичностей в Галичині XIX–XX ст., детально розглянувши їх критерії, питання “чистої” та “змішаної” національної, мовної та обрядової ідентифікації; контакти слов'янських мешканців Галичини з неслов'янським населенням краю, а також суспільно-ідеологічні проєкції етнокультурних відносин в регіоні. У деяких моментах дотичною до цієї проблематики була доповідь **Івана Куцого** (Черкаси) “Слов'янський світ” у візіях українських істориків Східної Галичини XIX ст.” Доповідач детально проаналізував специфіку вживання та змістове наповнення поняття “Слов'янський світ” з огляду на спроби українських істориків Східної Галичини висвітлювати свою національну історію в загальнослов'янському та загальноєвропейському контекстах. Доповідь **Алли Татаренко** (Львів) “Звуковий портрет епохи: мультимедійна інтертекстуальність у романі Срджана Срдича “Мертве поле” (2010) була присвячена найновішим тенденціям розвитку постмодерної літератури. На прикладі цього роману сербського прозаїка С.Срдича дослідниця показала роль мультимедійної інтертекстуальності у творях постмодерністської поетичальної орієнтації. Доповідь зацікавила не лише філологів, а й істориків і культурологів, адже у ній йшлося про явище, що виходить за межі діалогу літературних текстів і включає до інтертексту надбання різних видів мистецтва, передовсім музики й кінематографа. Після завершення пленарного засідання відбулась презентація нових перекладів львівських славістів за участю видавництва ЛА “Піраміда”, модераторами якої були **Алла Татаренко** та **Василь Габор**. Захід показав чималі масштаби перекладацької роботи місцевих славістів-літературознавців, які за останні роки здійснили десятки перекладів з різних слов'янських мов, тим самим підтвердивши статус Львова як провідного літературно-перекладацького осередку України. Подальша робота колоквіуму проходила в уже усталеному форматі: працювали чотири секції – мовознавства, літературознавства, історії та історії культури.

На двох засіданнях **секції мовознавства** з двадцяти заявлених доповідей прочитано було шістнадцять. Доповідачі представляли провідні центри вивчення слов'янської лінгвістики Болгарії, Словенії, Польщі та України. Об'єктами уваги славістів-мовознавців були питання порівняльно-історичного і типологічного мовознавства. Так, **Ірина Нечитайло** (Київ) запропонувала один із засобів реконструкції праслов'янської мови, зокрема всебічне вивчення праслов'янських діалектизмів, на основі якого можна дізнатись про її лексику, особливості семантичних перетворень та діалектний склад. **Інна Царалунга** (Хмельницький) на основі фонетичного аналізу континуантів *ѣ, зафіксованих у мові українських грамот XIV ст., зробила висновок про домінування церковнослов'янських писемних традицій у мові українських грамот XIV ст. Лексико-семантичні особливості церковнослов'янського тексту кінця XVI–першої чверті XVII ст. розкрила у своїй доповіді **Лариса Гонтарук** (Львів). Полонізми в українській мові детально проаналізував **Михайло Ослон** (Москва), відзначивши той факт, що частина цих слів має наголос, який, можливо, походить з давніх часів.

Наступний тематичний блок доповідей стосувався проблем порівняльного аналізу слов'янських мов, їх розвитку та взаємодії у просторі і часі, а також адекватного перекладу. **Єлена Міцевська** (Катовіце, Польща) на підставі зіставного аналізу перцептивних дієслів в македонській та польській мовах визначила спільності та відмінності їх значення та вживання. Про українські мовні риси в мікротопонімії польського боку польсько-українського пограниччя йшлося у доповіді **Маріуша Копера** (Люблін, Польща). Етапи стандартизації чорногорської мови та особливості її сприйняття

польськими славістами висвітлив **Роберт Боньковський** (Катовіце, Польща). Неперекладні лексеми у споріднених слов'янських мовах порівняла **Тіна Юговіч** (Любляна, Словенія). На труднощах перекладу зі слов'янських мов акцентувала увагу **Ольга Албул** (Львів), яка розглянула “незручні” випадки міжмовної омонімії. Питання самоідентифікації, ревіталізації та підтримки так званих слов'янських мікромов (на прикладі банатської болгарської мови) були заторкнуті у виступі **МаріNELI Младенової** (Благоевград, Болгарія).

У значній кількості виголошених доповідей розкривалися різні аспекти дослідження сучасних слов'янських мов (чеської, польської, словенської, словацької, македонської, української) у фонетичному, граматичному, лексикологічному аспектах. Зокрема, **Марцін Койдер** (Люблін, Польща) зробив спробу виділити прізвища, мотивовані християнськими іменами, у надгробних написах на кладовищах Східної Люблінщини. **Ірина Бундза** (Львів) здійснила словниково-корпусний аналіз польських іменників *singularia tantum* на позначення емоцій. Вивченню особливостей стійких словосполучень словенської мови у текстах сучасних періодичних видань була присвячена доповідь **Наталії Хороз** (Львів). Про вплив телевізійних реаліті і ток-шоу на мовну ситуацію в Словаччині йшлося у виступі **Зоряни Гілецької** (Львів), яка констатувала низький рівень універсально-культурної, етичної і мовної сторони словацьких реаліті-шоу. До цієї тематики примикає також доповідь **Віри Дерев'яно** (Івано-Франківськ), об'єктом дослідження якої стали основні моделі структурно-семантичних трансформацій фразеологічних одиниць на матеріалі чеських періодичних видань. Ще один важливий аспект розвитку сучасної чеської мови – функціонування нових найменувань у текстах Чеського національного корпусу – розглянула **Наталія Ємчура** (Львів). Активні дискусії науковців викликали проблеми відтворення прамови, взаємодії споріднених і неспоріднених мов, розрізнення понять “мова”, “діалект”, “мікрмова”, фонетичні й семантичні трансформації як наслідок міжмовних впливів, подолання так званих незручних випадків міжмовної омонімії при викладанні слов'янських мов. Учасники конференції переконливо довели, що чимало політичних, психологічних, навчальних, світоглядних проблем можна вирішити лінгвістичними методами: це стосується, зокрема, стратифікації слов'янського мовного світу, розуміння понять “слов'янин”, “слов'янство”, а також стосунків між носіями слов'янських мов тощо.

На двох засіданнях **секції літературознавства** було виголошено дев'ять доповідей. Більшість її учасників належить до української літературознавчої школи (7 літературознавців). Представлені також були словенська (2 учасники) та сербська (1 учасник) школи. Тематика доповідей була різноманітною. Стосувались вони проблем дослідження сербського (4 доповіді), словенського (3 доповіді), хорватського, чеського, словацького (по 1 доповіді) красномовства різних періодів – від середньовіччя до XXI ст. Найактивнішу дискусію учасників спричинив реферат **Срджана Папича** (Зренянин, Сербія) “Образ України у сучасній сербській літературі (на матеріалі дорожніх нарисів)”. І не дивно, адже йшлося про дорожні нариси відомих сербських прозаїків Сави Дам'янова, Михайла Пантича, Мирка Демича, які ділилися враженнями від перебування у Львові та Дрогобичі. С.Папич зробив спробу вписати новітні свідчення письменників у контекст історії жанру, зауваживши, що терени Галичини рідко були об'єктом спеціального опису в сербській літературі цього типу, можливо, тому, що подорожні були тут проїздом і Львів не був метою їхньої подорожі. Сербський дослідник указав на характерні місця дорожніх нарисів наших сучасників, на вектори їхнього зацікавлення, відзначив інтерес до певних реалій. У ході дискусії з'ясувалось, що дорожні нариси сербських письменників не лише відтворюють реальність, а й певним чином доповнюють її: “Музей алхімії”, який згадується у нарисі С. Дам'янова, став предметом зацікавлення туристів з його країни. Йдеться про авторську назву, яку дав свого часу підвалам “Музею-аптеки” цей сербський літератор і яка стала популярною серед читачів його тексту. Літературознавці дискутували також про особливості жанру дорожніх нарисів і місце в них образу автора, як і про співвідношення об'єктивного і суб'єктивного погляду у нефікційній літературі.

Дві доповіді були присвячені вивченню творчості визначного сербського письменника Мілорада Павича. **Зоряна Гук** (Львів) у доповіді “Теоретичні розробки та художня практика Умберто Еко як орієнтири романістики Мілорада Павича” представила результати дослідження теоретичних та поетикальних засновків автора “Імені Рози”, які були продовжені й розвинені у романах Мілорада Павича. **Христина Шеховцова** (Львів) теж обрала тему компаративного характеру, звернувшись до двох найвідоміших творів “сербського Борхеса” – “Функціонування сакрального і профанного в романах Мілорада Павича “Хозарський словник” та “Друге тіло”. Дискусія з колегами-дослідниками творчості М.Павича довела, що її висновки базуються на ґрунтовному знанні тексту.

Мар'яна Климець (Львів) досліджує витоки літературної фантастики у письменстві Хорватії. Її доповідь “Фантастизація дійсності у хорватській середньовічній літературі” зацікавила колег-літературознавців, що проявилось у жвавій дискусії про кореляцію “чудотворне–магічне”, божественну чи диявольську природу чуда, а також про типи фантастичного у письменників різних періодів розвитку літератури.

На першому засіданні секції літературознавства були присутні молодші колеги-сербісти з числа аспірантів та асистентів, а також студенти другого та четвертого курсів, які вивчають сербську мову та літературу. Це дуже корисно для майбутніх вчених і викладачів, адже міжнародний славістичний

колоквіум дає змогу зустрітися з представниками славістичних осередків Європи, познайомитися з науковими досягненнями відомих славістів, зорієнтуватись у тенденціях розвитку філологічної науки.

Друге засідання секції літературознавства розпочалося з виступу словенського науковця **Младена Павичича** (зараз він працює в Будапешті, Угорщина) “Паннонська теорія та ранні огляди історії словенської літератури”. У його доповіді порушувалися історико-літературні теми, які в типологічному сенсі можуть бути корисними для славістів інших спеціальностей. Приємно, що його виступ мали змогу почути студенти, які вивчають словенську мову в ЛНУ ім. Івана Франка. З не меншою увагою ці студенти, як і всі присутні на засіданні, вислухали доповідь словенської колеги **Яні Воллмайєр Лубей** (Марібор, Словенія) “Питання мови в літературній творчості Вінко Ошлака”. Вивчення питань функціонування мови у творчості конкретного письменника допомагає знайти відповідь не лише на питання стилістичних особливостей творів того чи іншого автора, а й на питання ширшого поетикального плану, що й було продемонстровано у доповіді Яні Воллмайєр Лубей. “Словенську лінію” цьогорічного колоквіуму продовжила українська дослідниця **Олена Дзюба-Погребняк** (Київ) доповіддю “Екзистенційні вектори роману Бориса Пахора “Суперечка з весною”. Учасники засідання зацікавились цим яскравим твором, який представляє сучасну прозу Словенії, і були приємно вражені тим, що роман невдовзі побачить світ в українському перекладі Олени Дзюби-Погребняк. Реферат київської славістки вкотре підтвердив думку, що перекладачі є найуважнішими читачами художніх творів.

Доповідь **Юлії Білас** (Львів) “Трансформація притчі про блудного сина у творах Мартіна Кукучіна” ознайомила колеґ-літературознавців з особливостями функціонування однієї з “вічних тем” письменства у творчості знаного словацького літератора. У дискусії тему було розширено, присутні цікавились, наприклад, рецепцією творчості М.Кукучіна в Хорватії, що можна вважати свідченням на користь трактування наукової конференції як поля обміну знань та ідей. У доповіді **Надії Брилинської** (Львів) ““Пісня про Вікторку” Ярослава Сейферта: відродження лірико-епічного жанру в чеській поезії” порушувались питання генологічного характеру, тісно пов’язані з питаннями історії літератури й формування літературних парадигм. Питання, які ставились доповідачці, свідчили про інтерес славістів до оригінальної творчості видатного чеського поета, як і до її аналізу в рефераті Н.Брилинської.

З огляду на малу кількість доповідей (частина літературознавців – гостей з інших країн і міст, на жаль, не змогла приїхати), учасники колоквіуму мали змогу більше часу відводити обговоренню доповідей. Дискусія – важлива частина наукових форумів, і саме такою вона була на засіданнях секції літературознавства.

Однією з найменш численних виявилась також **секція історії**. На двох її засіданнях було виголошено десять доповідей. Участь в них взяли лише українські історики-славісти, переважну більшість яких становили львів’яни (5 учасників), по одному учаснику були представлені інші міста України – Нововолинськ, Дрогобич, Ужгород, Вінниця й Одеса.

Середньовічній історії слов’янських народів було присвячено три доповіді. **Ігор Шпик** (Львів) розповів про церковно-релігійну діяльність болгарина Григорія Цамблака у Великому князівстві Литовському, акцентувавши увагу на внеску цього видатного представника тирновської книжно-літературної школи в інституційне й духовно-культурне піднесення Київської митрополії. Особливу увагу доповідач приділив образу Григорія Цамблака в джерелах й історичній літературі. У доповіді **Іллі Паршина** (Львів) була розглянута проблема співзвучності назв середньовічних Русі (Russia) та сербської Рашки (Rassia) на сторінках латиномовних та німецькомовних хронік та анналів XIV–XV ст., що подеколи призводило до плутанини у вживанні цих назв середньовічними авторами. Місце чеських Люксембургів у системі династичних та міждержавних зв’язків середньовічної Європи визначила у своїй доповіді **Вікторія Козлова** (Ужгород). Особливо детально молода дослідниця висвітлила шлюбну дипломатію Карла та Сигізмунда Люксембурзьких як один із найголовніших шляхів розширення ними своїх політичних впливів.

В зовсім інше русло історичної славістики увагу слухачів спрямував **Олександр Музичко** (Одеса), який детально простежив головні етапи, дати й особливості обрання видатних славістів із зарубіжних (відносно України) країн почесними членам та докторами одеських навчальних та наукових закладів і товариств: Новоросійського університету, Історико-філологічного товариства, Одеського товариства історії та старожитностей, Одеського бібліографічного товариства при Новоросійському університеті. При цьому вчений відзначив, що процес обрання почесними членами, хоч і мав цілком символічне значення, все ж відображав реальні зв’язки, сприяв зміцненню контактів між Південною Україною та зарубіжними слов’янськими народами.

Три доповіді були присвячені історіографічній тематиці. **Галина Гриценко** (Дрогобич) охарактеризувала внесок у вивчення історії та культури білоруського народу волинського історика Федота Кудринського, принагідно розкривши його роль у розвитку українсько-білоруських науково-просвітницьких відносин. Про українську тематику, зокрема питання історії української діаспори Хорватії та національної ідентичності русинів/українців у працях хорватської вченої Здравки Злоді, йшлося у доповіді **Миколи Нагірного** (Нововолинськ). Історіографічні аспекти формування концепту

Центрально-Східної Європи у тісному зв'язку з сучасними суспільно-політичними реаліями розкрила **Наталія Лешкович** (Львів).

У трьох доповідях йшлося про різні аспекти історії Польщі міжвоєнного періоду. **Олег Дудяк** (Львів) на підставі статистичних джерел простежив однакові та різні риси у соціальному розвитку українського та польського населення м. Львова у 1930-х роках. Глибокий аналіз європейських геополітичних конструктів Адольфа Марії Бохенського та бачення ним перспектив розвитку польської держави представила **Оксана Юрчук** (Львів), спричинивши жваву дискусію про особливості суспільно-політичного розвитку Польської держави та польсько-українські відносини. Аудиторія уважно заслухала й доповідь **Сергія Роїка** (Вінниця), який на прикладі нацистської окупації Польщі проаналізував процес формування поведінкових норм, вироблення практики життя в аномальних обставинах; зробив спробу дати відповідь на запитання: як на суспільній свідомості та діях населення позначаються історичні “зриви”, переломні події?

Загалом секція працювала дуже плідно. В ході обговорень представлених доповідей учасники колоквиуму порушували низку різноманітних наукових питань, в тому числі методологічного характеру. Дискусії точились навколо бачення перспектив розвитку історичної славистики та окреслення об'єкту її вивчення. Багато говорилось й про необхідність залучення нових методів дослідження й поглиблення міждисциплінарної співпраці тощо.

Для участі у **секції історії культури** було заявлено 22 виступи. Географія доповідачів виявилася неширока: Бердянськ (1), Запоріжжя (1), Івано-Франківськ (1), Львів (18) і Тернопіль (1). На колоквиум зголосилися науковці лише зі Львова (14), Запоріжжя (1) та Івано-Франківська (1). Теми їх виступів за змістом стосувались історії Болгарії, Польщі, лужицьких сербів та українсько-слов'янських зв'язків ХІХ–початку ХХІ ст.

Відбулося два засідання секції історії культури. На першому, де превалювала культурно-історична тематика, учасники заслухали інформацію шести референтів. **Михайло Кріль** (Львів) у рамках запропонованої теми “Часопис Rada Narodowa як періодичний орган Ради Народової у Львові в 1848 р.” торкнувся сюжету поінформованості суспільства про революційні події 1848 р. у Львові та Галичині загалом через пресу. Коротко розповівши про організаційні моменти заснування часопису, його редакторів та місця знаходження, дослідник акцентував увагу на участі поляків Львова у революції, написанні програмних документів та відозв їх керівного органу. **Альона Сенюк** (Запоріжжя) у рефераті “Роль Преславського педтехнікуму у підготовці болгарських національних культурно-освітніх кадрів у 20–30-х роках ХХ ст.” розкрила історію виникнення цього навчального закладу, його структуру, навчальні програми, мову викладання, кількість студентів. Доповідь **Ксенії Бородін** (Львів) “Польськомовні назви вілл Львова: культурні особливості, номінативні поля, міфологізація” привернула увагу передовсім пошуковим елементом у забудованому просторі сучасного Львова, збереженими написами або лише їх фрагментами. **Оксана Руда** (Львів) презентувала результати свого дослідження “Національна політика Другої Речі Посполитої в освітній сфері”, а **Павло Лодин** (Івано-Франківськ) виклав особливості публіцистичних творів Б.Осадчука у виступі на тему “Подолання історичних міфів і стереотипів українсько-польських відносин у публіцистиці Богдана Осадчука”. Цікавий фактичний матеріал, а саме результати робіт сорабістичних семінарів, про лужицьку навчальну книжку та красне письменство в українських перекладах узагальнила **Оксана Лазор** (Львів) у рефераті “Українська сорабістика на початку ХХІ ст.”.

Друге засідання тематично об'єднало етнографів і фольклористів, які розповіли про свої пошуки в ході наукових експедицій та нові результати аналізу праць попередників. Огляди окремих видань з короткою характеристикою їх авторів представили **Марина Демидюк** (Львів) “Українські та польські фольклорні матеріали у праці Б.Сокальського Powiat Sokalski pod względem geograficznym, etnograficznym, historycznym i ekonomicznym” та **Ігор Гілевич** (Львів) “Василь Пастушин та його праця “Зв'язок класичного та доісторичного слов'янського світів (1935 р.)”. **Михайло Глушко** (Львів) проаналізував стан вивчення етнографії зарубіжних слов'ян з огляду на мовознавчі дослідження – “Етнографічна тематика зарубіжних слов'ян у збірнику “Діалектологічні студії» в 2003–2019 рр.”. “Дослідження фольклору лужицьких сербів у працях італійського слависта Вольфанго Джусті” – така тема виступу **Яреми Кравця** (Львів). **Ігор Гунчик** (Львів) представив результати свого напрацювання “Народні молитви у славистичних дослідженнях сучасних польських учених”. Викликала зацікавлення інформація **Марини Хомич** (Львів) “Зимова календарна обрядовість православних українців сучасної Польщі як фактор збереження національної ідентичності”. **Надія Боренько** (Львів) узагальнила результати вивчення питання про прикрашання інтер'єру селянської оселі крізь призму українсько-польських взаємовпливів – “Відображення польсько-українських культурних взаємовпливів у декорі народного житла ХІХ–ХХ ст.” Кілька рефератів стосувалося фольклористики. Зокрема, “Фольклорно-славистичний дискурс Петра Богатирьова в контексті досягнень сучасної фольклористики” проаналізувала **Оксана Кузьменко** (Львів), яка акцентувала увагу на його працях міжвоєнного часу. **Орися Голубець** (Львів) розповіла про “Внесок О.Кольберга у вивчення українських весняних календарно-обрядових пісень”, а **Оксана Бриняк** (Львів) – про “Національну специфіку українських христинних пісень у порівнянні з білоруською та польською уснопоетичними традиціями”. Обидва засідання пройшли в доброзичливій атмосфері, учасники мали можливість задати колегам питання й отримати на них відповіді. Відбулася також коротка наукова дискусія з приводу окремих

заслуханих рефератів. Всім учасникам рекомендовано результати виголошених тез підготувати у вигляді статей або їх резюме для публікації з метою ознайомлення з ними ширшої наукової громадськості.

На завершальному пленарному засіданні було заслухано чотири доповіді, які стосувалися наукових слов'язнознавчих досліджень та викладання славістичних дисциплін у Львівському університеті. Відкрила це засідання ґрунтовна доповідь **Володимира Чорнія** (Львів), який ознайомив присутніх з основними етапами становлення та розвитку львівського славістичного середовища. **Роман Тарнавський** (Львів) розповів про слов'язнознавчі курси відомого польського етнолога Адама Фішера – професора Львівського університету, який у міжвоєнний період сформував львівську етнологічну школу (головними науковими зацікавленнями її представників була слов'язська етнографія). Доповідач відзначив, що А.Фішер у своїх лекційних курсах, основу яких становили матеріали, опрацьовані вченим для серії “Слов'язська етнографія”, торкався етнографії усіх слов'язських етносів, особливу ж увагу приділяв полякам, українцям та південним слов'язнам. Цю тему розвинув **Володимир Качмар** (Львів), який на основі аналізу матеріалів видання “Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Spis wykładów (1918–1919)” детально розкрив характер та зміст навчального процесу на спеціалізації “Слов'язнознавство” у Львівському університеті в міжвоєнні роки. Розвиток славістики у нашому університеті дещо під іншим кутом зору представив **Юрій Гудима** (Львів), а саме на основі збірки експонатів Музею історії Львівського національного університету імені Івана Франка, яка складається з портретів, праць і документів учених-славістів університету XIX–XXI ст. Загалом XXIII Міжнародний славістичний колоквиум пройшов успішно, в уже традиційній творчій атмосфері. Він продемонстрував тісну співпрацю вчених, що представляють не лише всі основні напрями славістики, а й чимало наукових осередків – як українських, так і зарубіжних. Колоквиум вкотре підтвердив свій особливий статус – одного з головних організаційно-наукових заходів львівських славістів.

#